

Fiscale behandeling zelfstandigen creëert armoede en zet solidariteit onder druk

Prof. dr. Koen Caminada

**Universiteit
Leiden**
The Netherlands

**ZZP Congres D66
4 november 2017
Den Haag**

Even voorstellen

Koen Caminada, hoogleraar Empirische analyse van sociale en fiscale regelgeving, Universiteit Leiden

Wetenschappelijk-directeur Instituut Fiscale en Economische Vakken

Lid Commissie Inkomstenbelasting en toeslagen (2012/2013)

Topics

- Verdeling van baten en lasten sociale zekerheid en pensioenen
- Inkomensverdelingsvraagstukken
- Belastingbeleid
- Hervorming sociale regelgeving
- Armoedebeleid (EU en OECD)

Agenda

Stabiele inkomensverhoudingen via toenemende herverdeling van belastingheffing in Nederland ... maakt het stelsel (te) complex

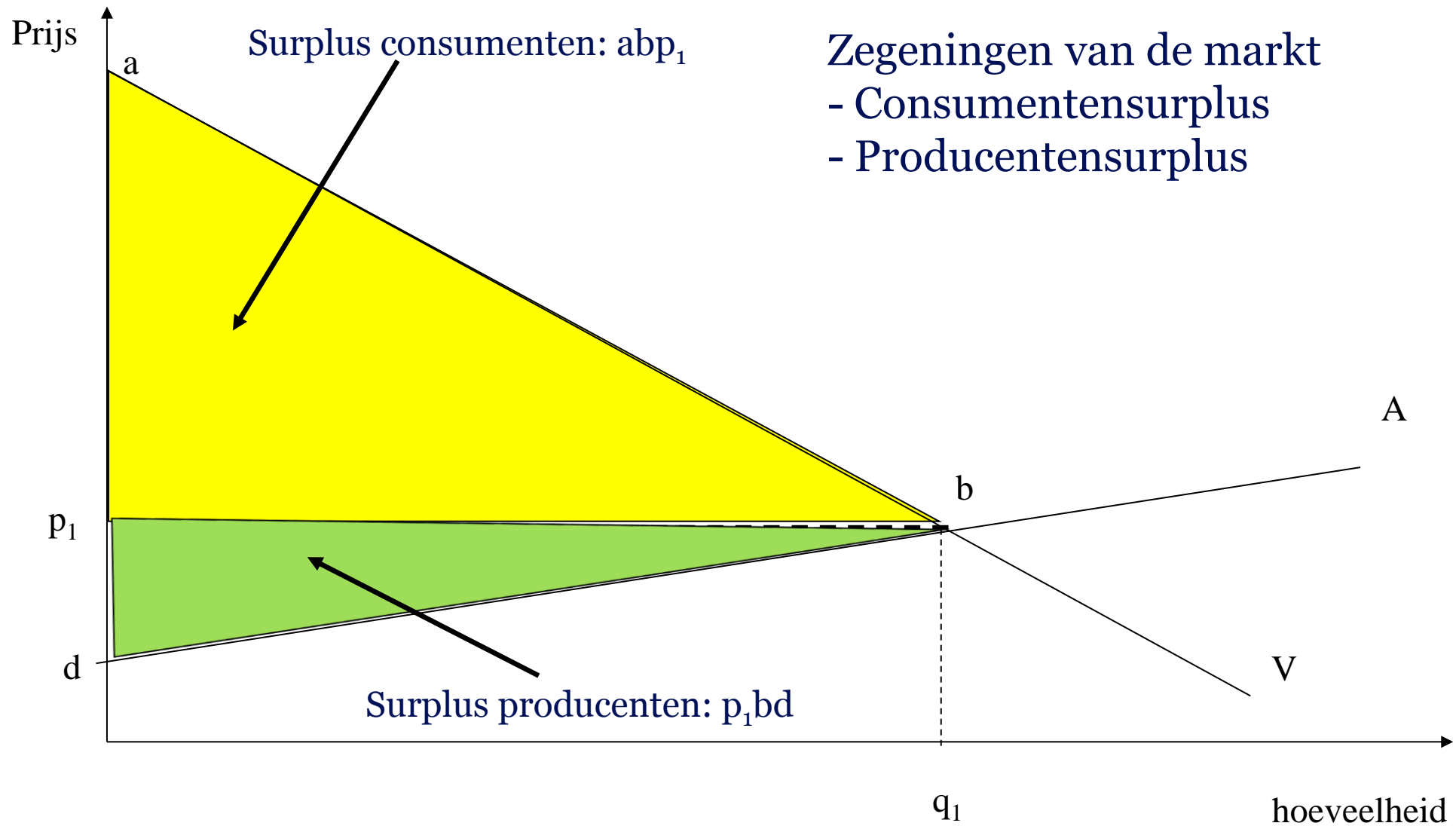
1. Inleiding
2. Stabiele inkomensverhoudingen sinds 1990
3. Uitkomsten belastingpolitiek sinds 2001
4. Mate van fiscale discriminatie en leefvormneutraliteit
5. Rondpompen van geld en Toeslagen
6. Arbeidsmarkt in de knel: fiscale behandeling zelfstandigen

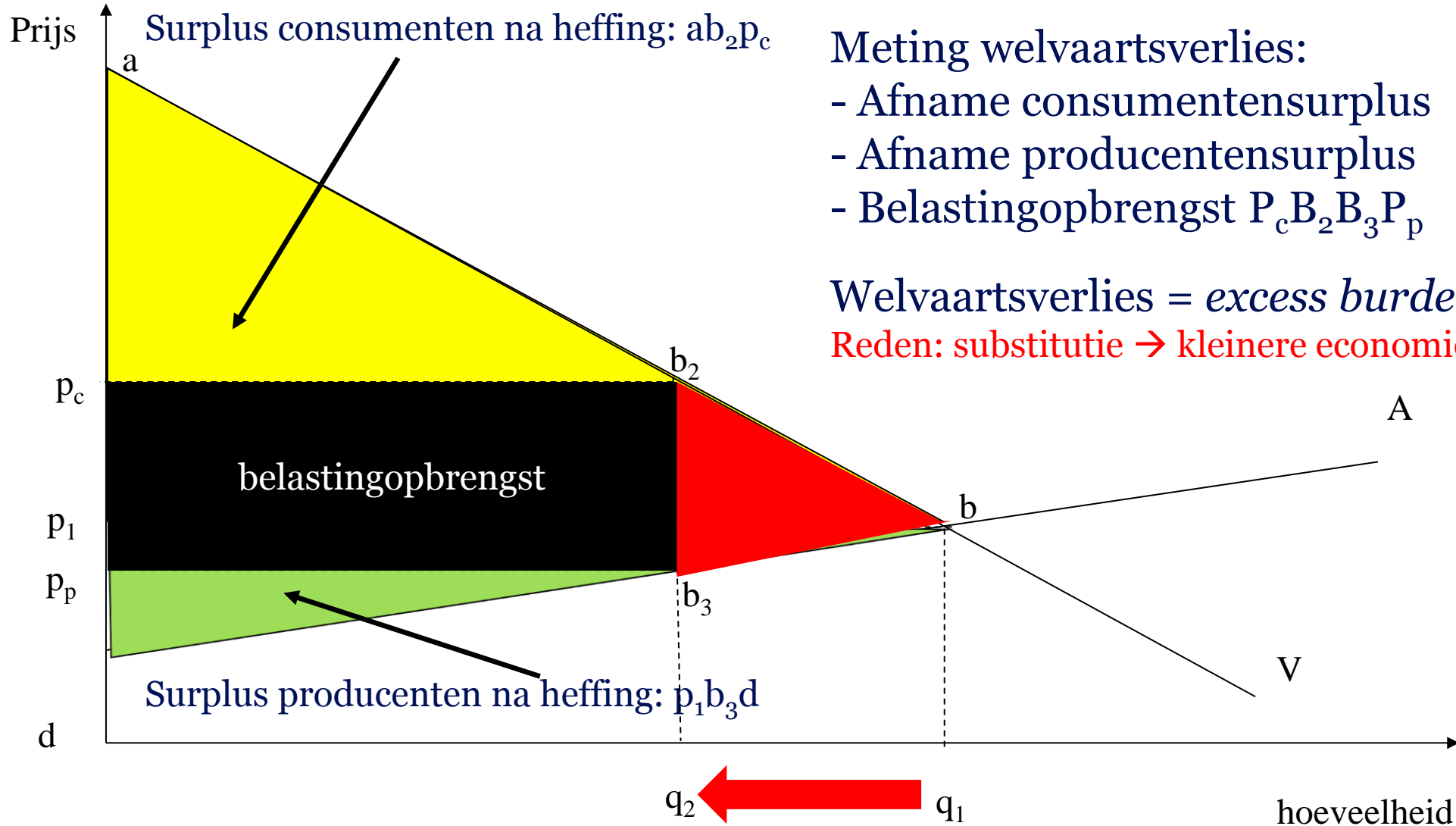
Take-away-messages:

- ❖ Stabiele inkomensverhoudingen via toenemende (fiscale) herverdelingsinspanningen → onhoudbaar stelsel
- ❖ Fiscale behandeling zelfstandigen: creëert armoede en zet solidariteit onder druk

Ad 1 Vertrekpunt: Eerste theorema welvaartseconomie

Ad 1 Echter, welvaartsverlies van belastingheffing

Ad 1 Trade-offs belastinghervorming

Rechtvaardigheid /
inkomens(her)verdeling

Efficiency /
arbitrage

**Leefvormneutraliteit:
huishouden of
individu?**

Optimal belastingtheorie

- Maatschappelijke aversie ongelijkheid
- Elasticiteit arbeidsaanbod (tax incentives)
- Dichtheid van de bevolking

Administratieve lasten

Ad 2 Nederlandse beleidspraktijk

Grondwet Artikel 20: “De bestaanszekerheid der bevolking en de spreiding van welvaart zijn voorwerp van zorg der overheid.”

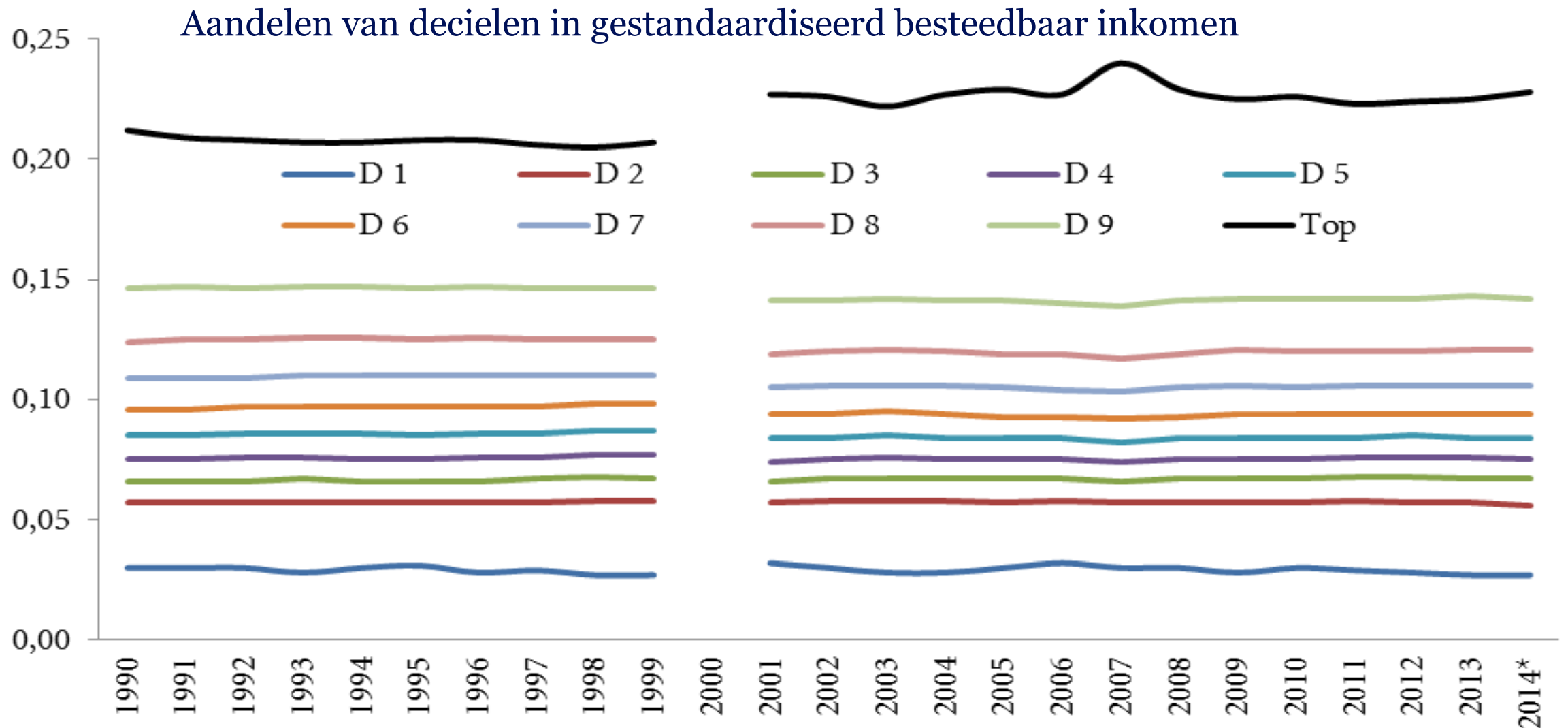
Centrale doelstelling sociaaleconomische beleid: tot stand brengen van een *evenwichtige* inkomensverdeling.

Vele achtereenvolgende kabinetten: bestaande inkomensverhoudingen niet ter discussie gesteld. Nederlandse traditie: bestaande verhoudingen in stand houden. Inkomensherverdeling is een pragmatische aangelegenheid.

Uitzonderingen:

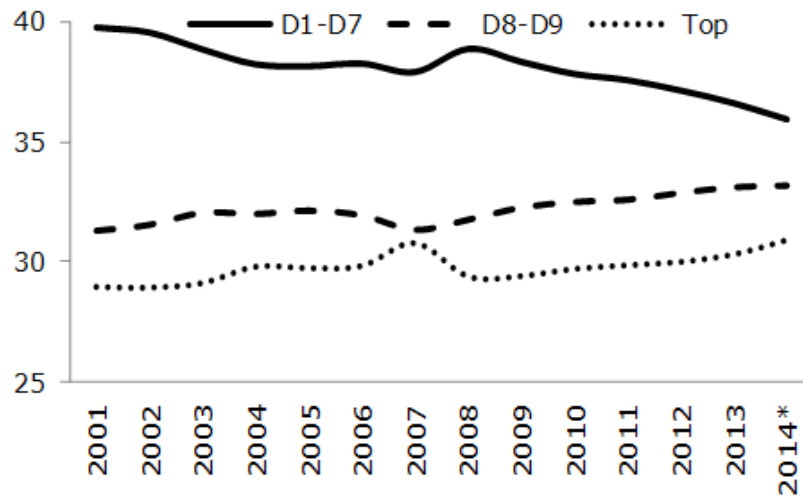
- Interim-nota inkomensbeleid kabinet-Den Uyl (1975) → verdergaande nivellering
- Kabinet Rutte-Asscher: inkomens(her)verdeling prominent op agenda

Ad 2 Stabiele inkomensverhoudingen, 1990-2014

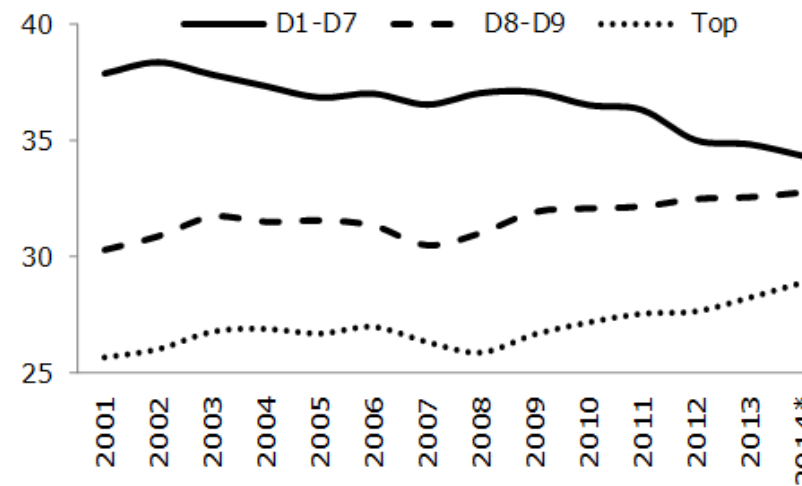

Ad 2 Decielen gestandaardiseerd primair inkomen, 2001-2014

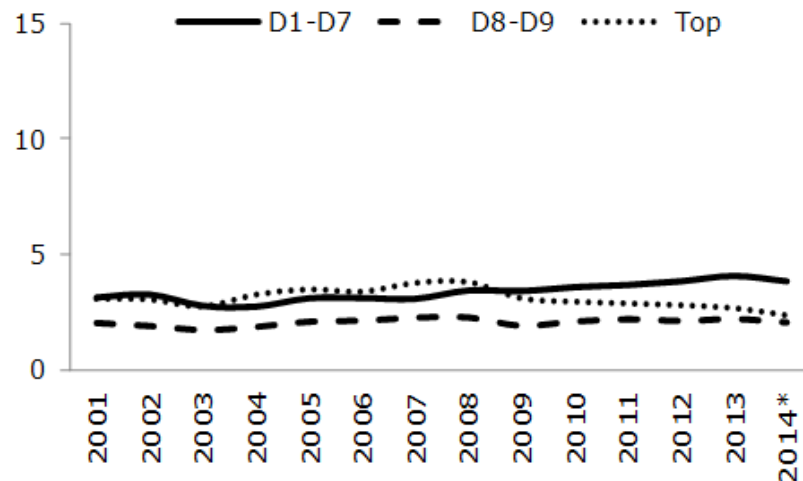
Panel (a) Primair inkomen - totaal

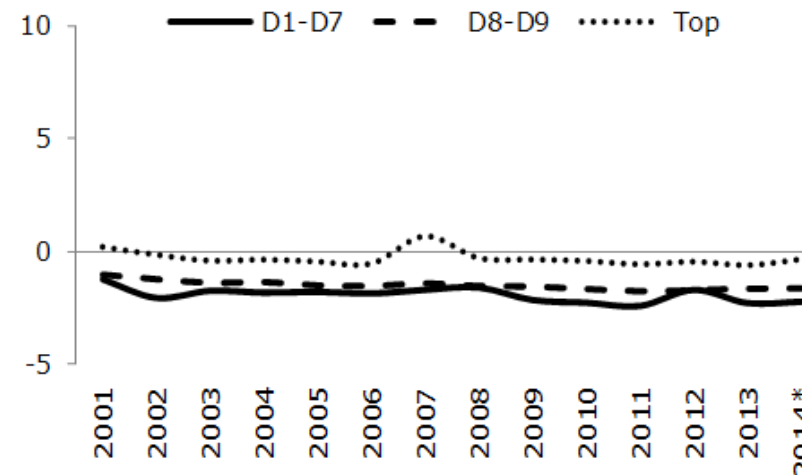
Panel (b) Primair inkomen uit arbeid

Panel (c) Primair inkomen uit onderneming

Panel (d) Primair inkomen uit vermogen

Primair inkomen schever:

- aandeel lagere en middeninkomens (decielen 1-7) gedaald
- aandeel hogere inkomens (decielen 8-10) gestegen

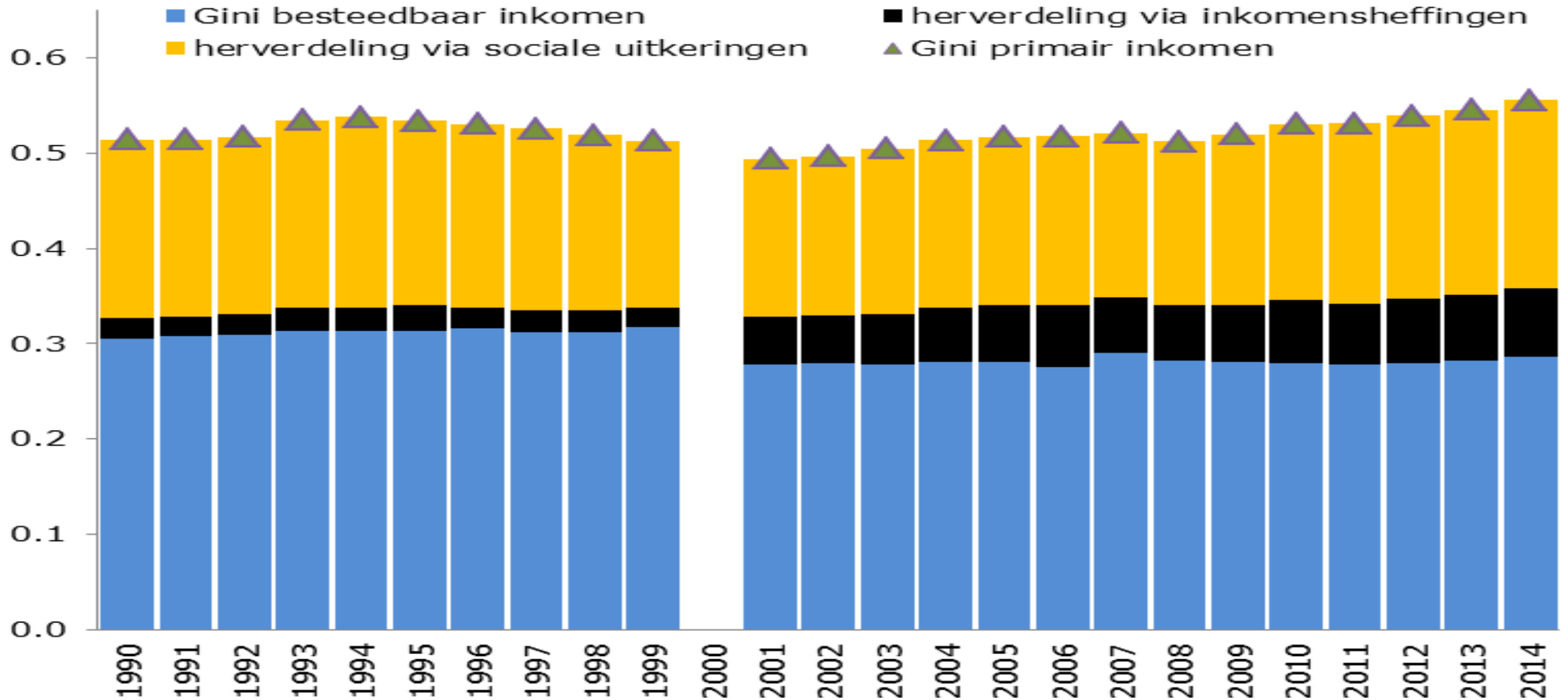
Oorzaak:

- looninkomen (panel b)

Niet / nauwelijks:

- inkomen uit onderneming (panel c)
- inkomen uit vermogen (panel d)

Ad 2 Empirie: inkomensongelijkheid en herverdeling

Ad 2 Empirie: inkomensongelijkheid en herverdeling door T/B-systeem → decompositie via Gini's

	1990	2001	2014	Mutatie 2001-2014
Gini coëfficiënt primair inkomen	0.514	0.494	0.556	0.062
reductie door ontvangen ongebonden overdrachten	0.187	0.166	0.197	0.031
reductie door inkomensheffingen	0.022	0.050	0.072	0.022
Gini coëfficiënt besteedbaar inkomen	0.306	0.278	0.286	0.008
Herverdeling (Gini PI -/- Gini BI)	41%	44%	49%	5%-p
<i>Aandelen (programma's)</i>				
AOW	32%	29%	33%	
Aanvullende pensioenen	20%	24%	25%	
Inkomensheffingen	8%	17%	18%	
Bijstand	13%	7%	5%	

Bron: Caminada, Goudswaard & Been (2017)

Ad 2 Herverdeling door T/B-systeem → internationaal

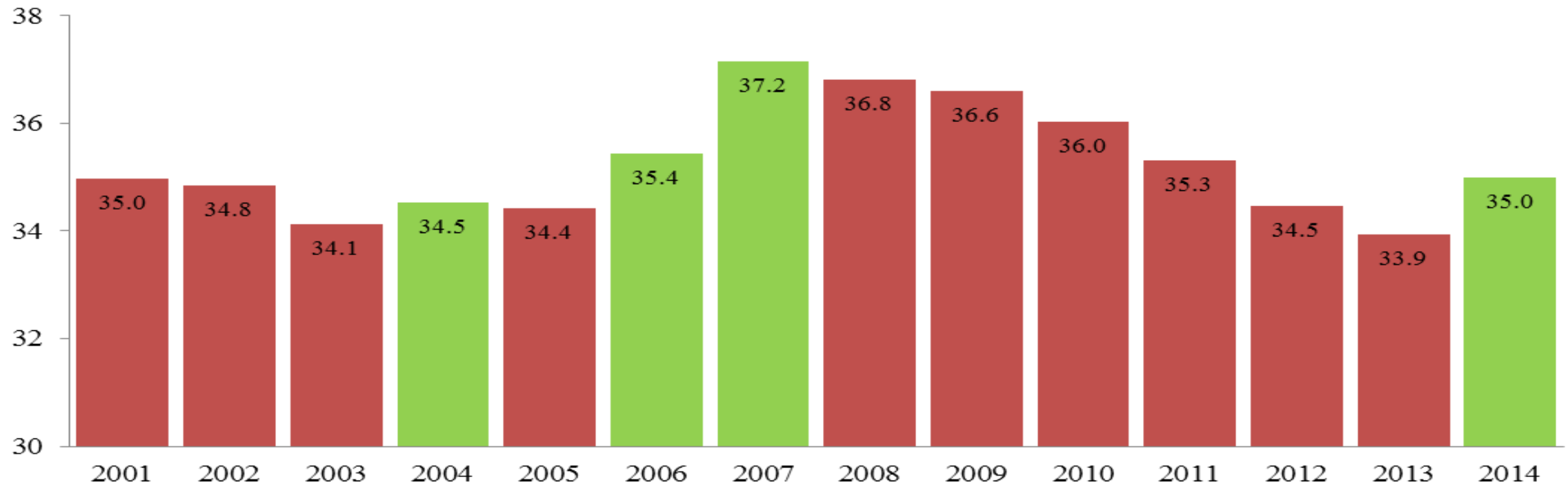
Income inequality before and after the Great Recession: 23-country-averages

	Around 2007	Around 2013	Change
Gini primary income (a)	0.472	0.477	0.005
Gini disposable income (b)	0.329	0.326	-0.003
Fiscal redistribution (a-b)	0.144	0.151	0.007

- Gini dhi decreased slightly and fiscal redistribution rose since 2007
- OECD (2016) : the economic recovery has *not* reduced income inequality, because redistribution *decreased* recently.
- Both: fiscal redistribution dampened the increase in market income inequality.

Ad 3 Belastingpolitiek: uitkomsten 2001-2014

Er is altijd veel aandacht voor koopkrachtplaatjes van het CPB (voorgenomen beleid); nauwelijks aandacht voor uitkomsten van 'beleid'. Zo laten CBS-cijfers zien dat het niveau van het reëel besteedbaar huishoudinkomen in 2001 pas weer gerealiseerd is in 2014. De welvaart nam slechts 4 jaren toe!

Ad 3 Fiscaal inkomensbeleid 2001-2014

$$\text{Gemiddelde druk} = \frac{\text{Bruto inkomen} - \text{Besteedbaar inkomen}}{\text{Bruto inkomen}}$$

Druk inkomensheffingen huishoudens in 2014 fors hoger dan in 2001!

Verschil bruto en besteedbaar inkomen. Dus óók werkgeverslasten.

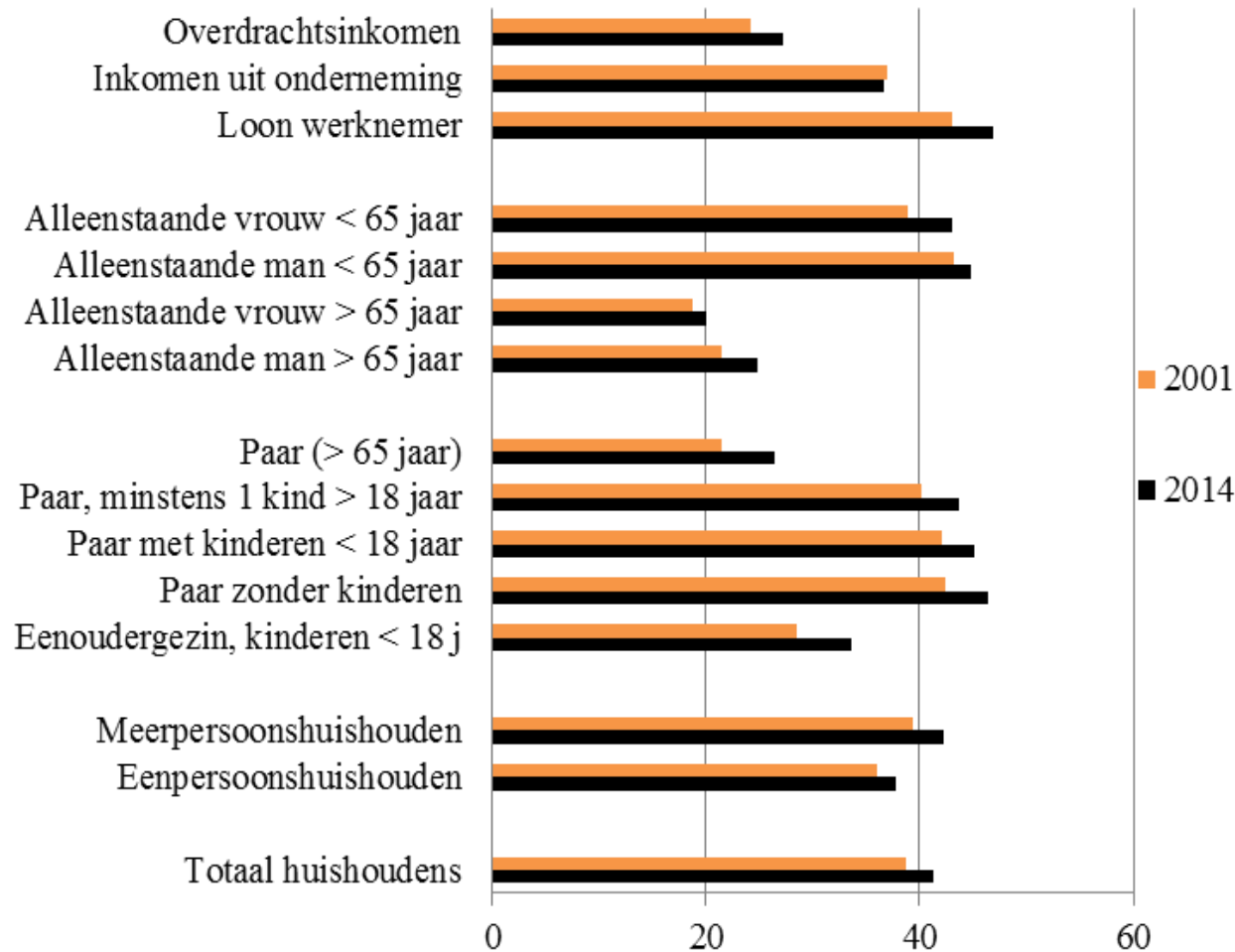
1. Belastingen op inkomen en vermogen
2. Sociale premies werknemers- en volksverzekeringen (inclusief pensioenen)
3. Premies ziektekostenverzekering (zowel nominale premies, als de inkomensafhankelijke bijdrage voor de Zorgverzekeringswet, verminderd met de geclaimde zorgtoeslag)

Fiscale herverdelingsmachine draaide op volle toeren om bestaande inkomensverhoudingen min of meer in stand te houden

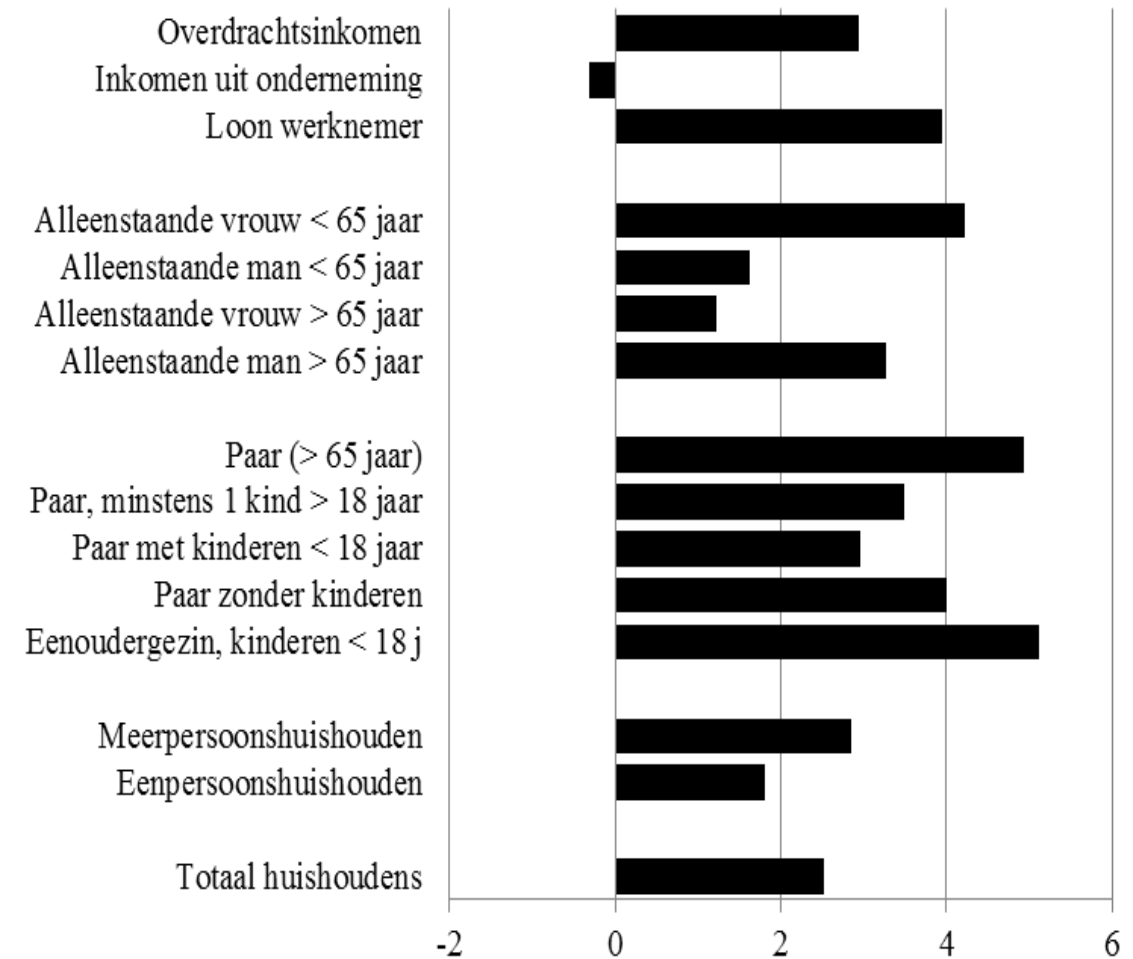

Ad 3 Verdeling druk inkomensheffingen - discussie

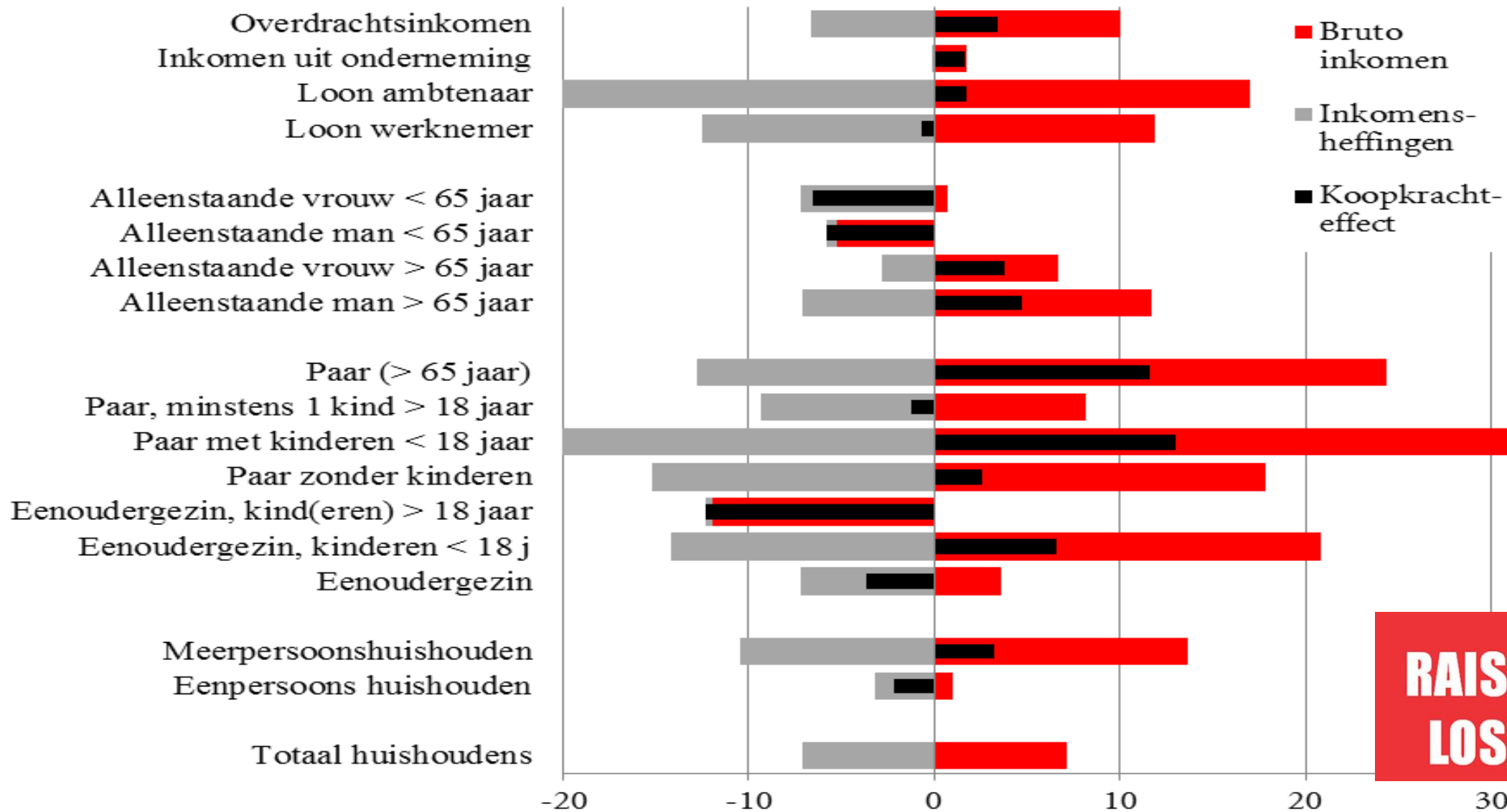
Niveau 2001 en 2014

Verandering 2001-2014

Ad 3 Mutatie koopkracht groepen huishoudens 2001-2014

**RAISE MY TAXES -
LOSE MY VOTE!**

Ad 3 Hoe? Inkomensafhankelijke regelingen!

‘Als links het voor het zeggen krijgt, hebben we straks inkomensafhankelijke krentenbollen.’

Mark Rutte
VVD partijcongres 2010

HEFFINGSKORTING

Kabinet ‘camouflleerde’ belastingverhoging van € 6,3 mrd voor middengroepen

‘Hardwerkende Nederlanders’ komen er onder Rutte 2 per saldo bekaaid vanaf, stelt oppositie

Ulko Jonker
Den Haag

Staatssecretaris Erik Wiebes heeft tijdens de behandeling van het Belastingplan 2017 deze week het beeld opvan en een eerste jaarschets van de fiscale maatregelen. In diens maandelijks verslag staat nog vast dat er meer moet worden overhouden, ook meer moet overhouden. En als twee mensen evenveel verdienen, betalen ze ook evenveel belasting. Dat is eerlijk.

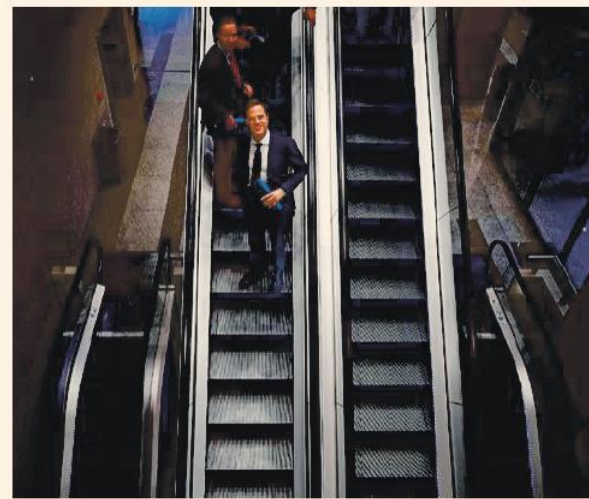
Maar het is niet de werkelijkheid in de praktijk. Die student is politiek wel ‘heel groen’ en heeft nog niet kennismaking gemaakt met het ‘instrumentalisme’ in het belastingbeleid, schetst de staatssecretaris van Financien. Om vervolgens toe te geven dat het inmiddels ‘link’ schuurt in het stelsel als gevolg van ‘dingen die op zichzelf verstandig waren’.

Wat te denken van de kassa-bediende met een minimumloon die zich opwerkt tot chef van dezelfde supermarkt, die van de brutostijging van zijn loon van € 1.000 per maand slechts € 30 overhoudt? Gelukkig is de start van de zep’er met een kind onder de 12 en een werkende partner. Hij of zij kan nu maar 35.000 verdienen en betaalt daar dan toch maar € 65 belasting over.

Ja, erkende Wiebes. Er mogen gerust vragen te worden gezet bij de uitvoering van de stapeling van al die verschillende maatregelen om mensen aan het werk te krijgen en om mensen aan het werk te houden. Maar daar gaat hij niets meer aan veranderen.

Oppositiepartijen CDA, PVV, SP, ChristenUnie en SGP beukten tevergeefs in op de soms absurde hoge marginale belastingdruk voor mensen die zich opwerken van een minimumloon naar modaal. Ze stuiten op de masting aan de zijde van de coalitie, geleid door Wiebes en voortgevoerd bij D66 over een mogelijke aanslag op de belastingpoudeelen voor twee ridders en zep’ers.

Volgde Carola Schouten van de ChristenUnie deelt het huidige belastingstelsel vooral tussen jong en oud, werke mer en zep’er, huurler en eigenaar en één- en tweeverdieners. Een deel daarvan heeft zich schuipenderwijs volvolken. Zo kregen de middengroepen onder dit VVD-PvdA-kabinet van Mark Rutte een belastingverhoging voor de kiezen van zo’n € 6,3 mrd, zonder dat daar veel rechtvaardigheid aan werd gegeven. Er is op een stuk een minnet een wijziging doorgevoerd die groter was dan de lastenverlichting van € 3,3 mrd van afgelopen jaar’, claimt Schouten.

Onder premier Rutte is de algemene heffingskorting gaan nivelleren. Dat heeft hij zelf in gang gezet.

ChristenUnie-Kamerlid Carola Schouten: ‘Met andere woorden: dit kabinet heeft stilletjes de belastingtarieven voor de middeninkomens met bijna 3% verhoogd.’

kampioen van de hardwerken de gewone Nederlander, is de algemene heffingskorting stilletjes gaan nivelleren. Dat heeft hij zelf in gang gezet. Na de opstand in de VVD tegen de inkomensafhankelijke zep’erpremie werd de algemene heffingskorting inkomensafhankelijk gemaakt als wiselgekluisd voor de PvdA.

Stuipen de wijzwerend de heffingskorting te volgen van een principieel verdeling van de inkomens, een bestaansminimum waar de Staat nu ook aan zou komen, tot de grote draakloop van het stelsel. Het is nu een nive Berlin geknoopt geworden’, zegt Schouten. Stevens vermoedt dat de VVD dat stilletje omdat ze vooraf geen verhoging van het topaandeelde wilde.

Staatssecretaris Wiebes erkende in de Kamercommissie, bij het overleg over het Belastingplan, dat de heffingskorting wat minder algemeen is geworden’. Hij maakte er ook geen geheim van dat hij werd afgehoofd om een begroting te maken. PvdA is het niet, gaf hij toe. ‘Als je schoneheid had nagetreekt had je dat vermoedelijk anders gedaan’, aldus de VVD er.

Om de inkomensafhankelijkheid weer terug te draaien, zouden de tarieven in de tweede en derde se bij met bijna 3% moeten stijgen. Een bedrag van € 6,3 mrd, gaf hij toe. ‘Met andere woorden: dit kabinet heeft stilletjes de belastingtarieven voor de middeninkomens met bijna 3% verhoogd. Ongelukkig en ongehoord’, wierp Schouten de staatssecretaris voor de oesteren.

De burger wordt volgens Stevens schuldiger zwaarder belast dankzij deze ‘camouflleertechiek’. Dat is dat volgens hem vooral iktant voor het draagvlak in de samenleving. ‘Als mensen zich door het systeem bedrogen voelen, koop je het risico op een conproductieve reactie. Werken aan een zelfde waar mensen weer een

Middengroepen kregen onder dit kabinet een belastingverhoging van zo’n € 6,3 mrd voor de kiezen

Toeslagenwoud

Het belastingstelsel bestaat uit een optelsom van goede bedoelingen en de regelingen die daaruit voortvloeien.

Behalve de algemene heffingskorting, is er de inkomensafhankelijke combatheffingskorting voor mensen met kinderen, de eveneens inkomensafhankelijke arbeidsloosheidsbijstand voor werkenden, de zeistandigen- en startertafelrek en mkb-winstvrijstelling voor ondernemers, de ouderenkorting en de werkbonus. Daarnaast spelen de toeslagen een belangrijke rol in de uitwerking van de lastendruk, zoals de zorgtoeslag, huurtoeslag, het kindgebonden budget en Kinderopvangtoeslag.

Doordat de eerste twee nog al abrupt vervallen bij inkomens tussen € 30.000 en € 36.000 vallen daar ook de grootste klappen als het gaat om de marginale lastendruk, die in uitzonderlijke gevallen meer dan 100% kan zijn. Wiebes is niet verantwoordelijk voor het inkomensbeleid, dat is minister Asscher van Sociale Zaken. Die verricht nu een uitvoertje studie naar de marginale lastendruk die straks belandt op de ‘to-do’lijst van de kabinetstrategie.

gevoel over hebben is urgent. Dat hebben ze nu niet.

Wiebes wijst erop dat slechts 5% van de belastingplichtigen het kemaal geen heffingskorting meer krijgt. Maar volgens Schouten gaat het om een transfer van de middeninkomens naar de laagste. ‘Het marginale tarief voor de middengroepen is norm geworden. Het gaat om politieke agenden, en lenen, het moet gescreemd worden. Laat de VVD en de PvdA dat maar eens uitleggen aan de mensen met een middeninkomen’, zegt Schouten.

Beide partijen wijzen erin hun reacties op dat de koopkracht van de middeninkomens sinds 2014 weer fors is gestegen na de ‘moestelijke maatregelen’ uit de periode daarvoor. Te tarieven in de tweede en derde schijf zijn dit jaar al omlaag gegaan’, zegt VVD-Kamerlid Anja de Vries. En PvdA-er Ed Groothuis er niet al Wiebes op dat het prioriteit was om de overgang van uitkering naar werk weer konend te maken. ‘Dat is gebukt. Het verschil is nu 20%’. Dat moet wel eens anders worden tengehaald.

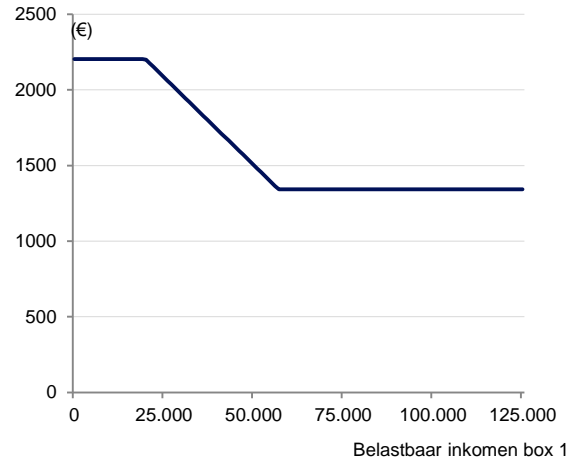
‘Nivelleren is een feest’

Hans Spekman, 3 nov 2012

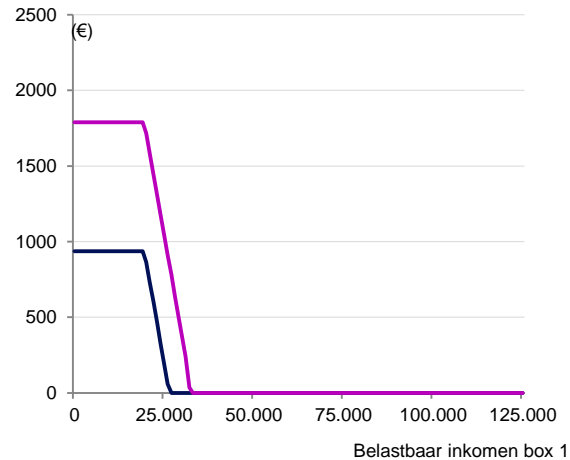

Ad 3 Teveel?

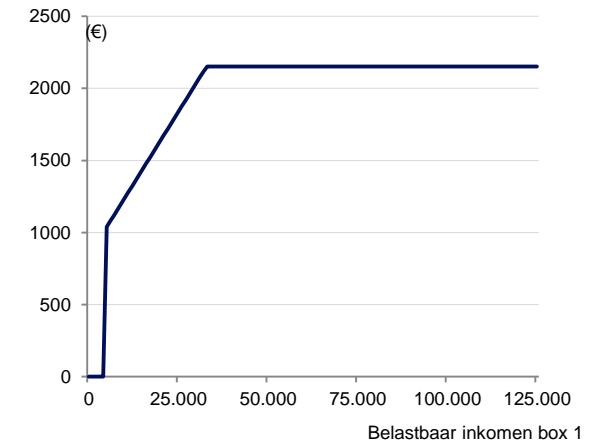
Algemene heffingskorting

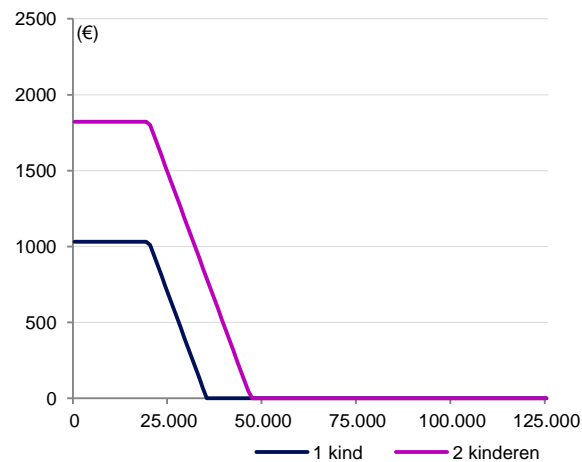
Zorgtoeslag

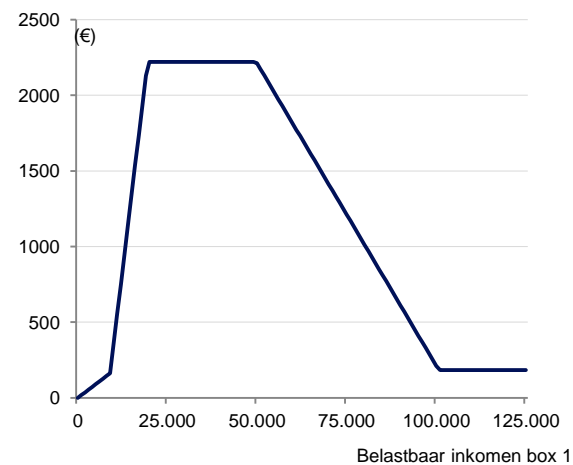
Combinatiekorting

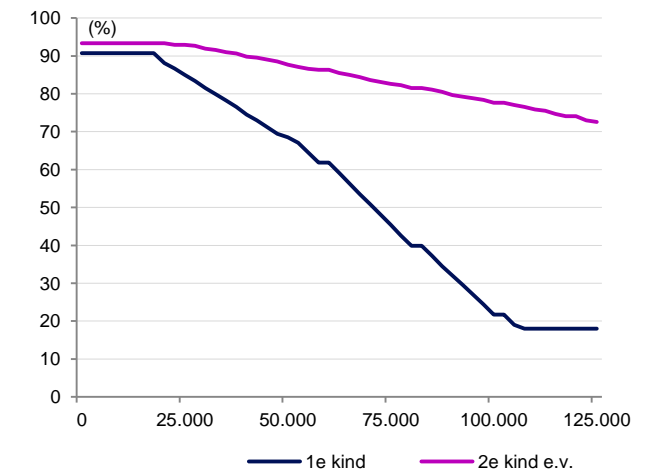
Kindgebondenbudget

Arbeidskorting

Kinderopvangtoeslag

Ad 3 Gevolg: hoge marginale belastingdruk (ook na Regeerakkoord)

Tabel 5: Arbeidsmarktprikkels

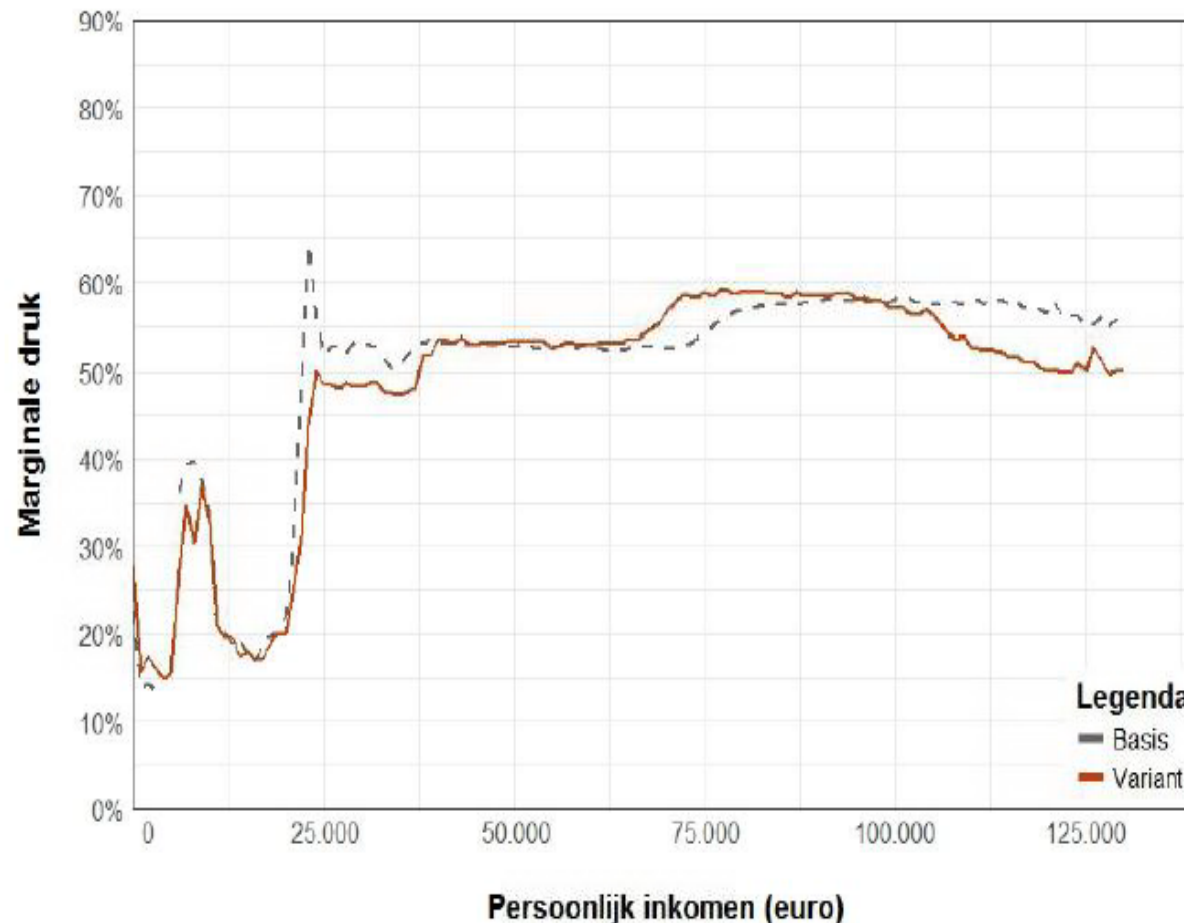
Werkloosheidsval (inkomensvooruitgang bij aanvaarden werk in plaats van bijstand tegen minimumloon)

	Vooruitgang	
	2018	2021
Alleenverdiener met kinderen	3%	3%
Alleenstaande	26%	29%
Alleenstaande ouder (gaat 4 dagen werken)	10%	12%

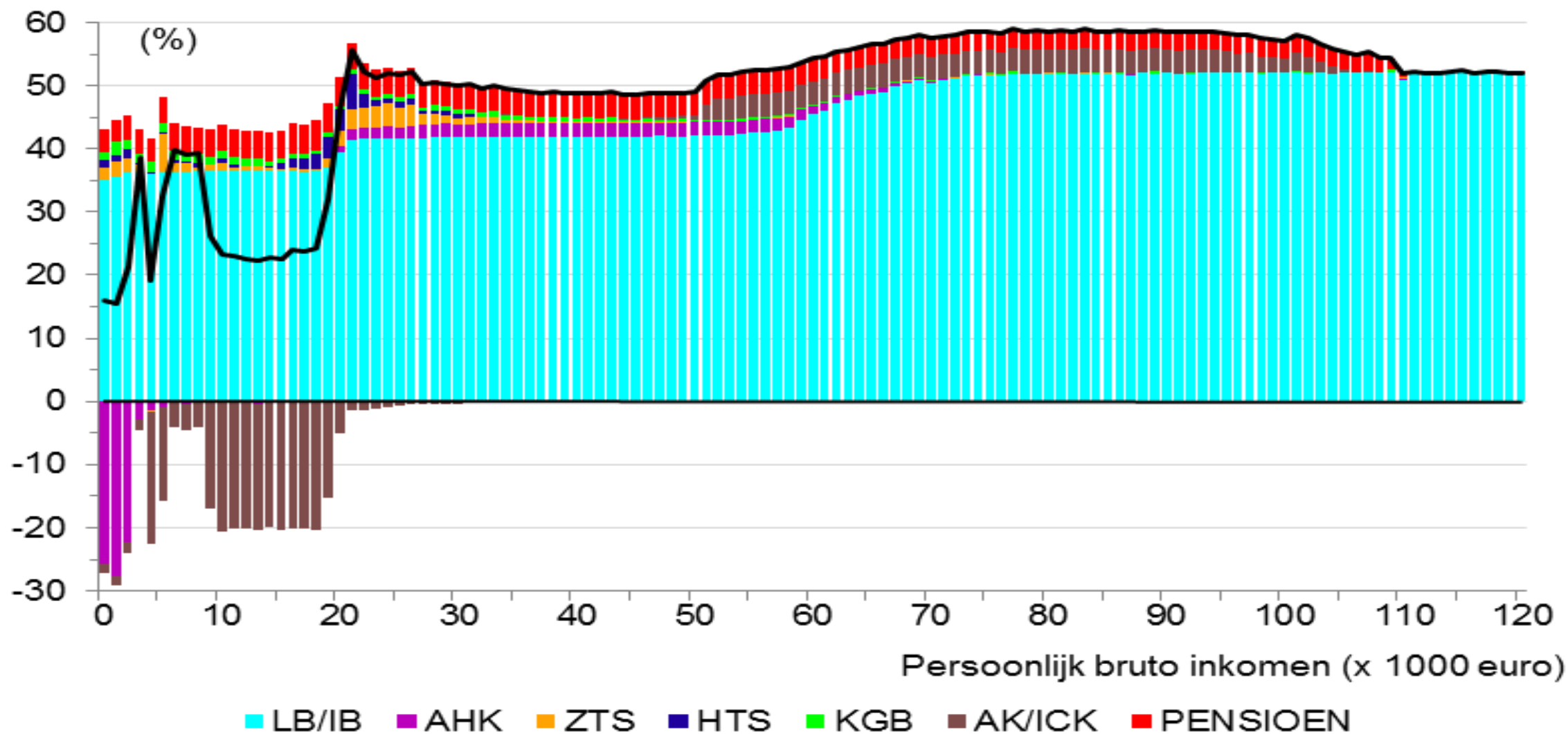
Doorgroeival (marginale druk bij hogere beloning werk (van 100% wml naar 150% Wml))

	Marginale druk	
	2018	2021
Alleenverdiener met kinderen	90%	80%
Alleenstaande	70%	61%
Alleenstaande ouder (werkt 4 dagen)	50%	46%

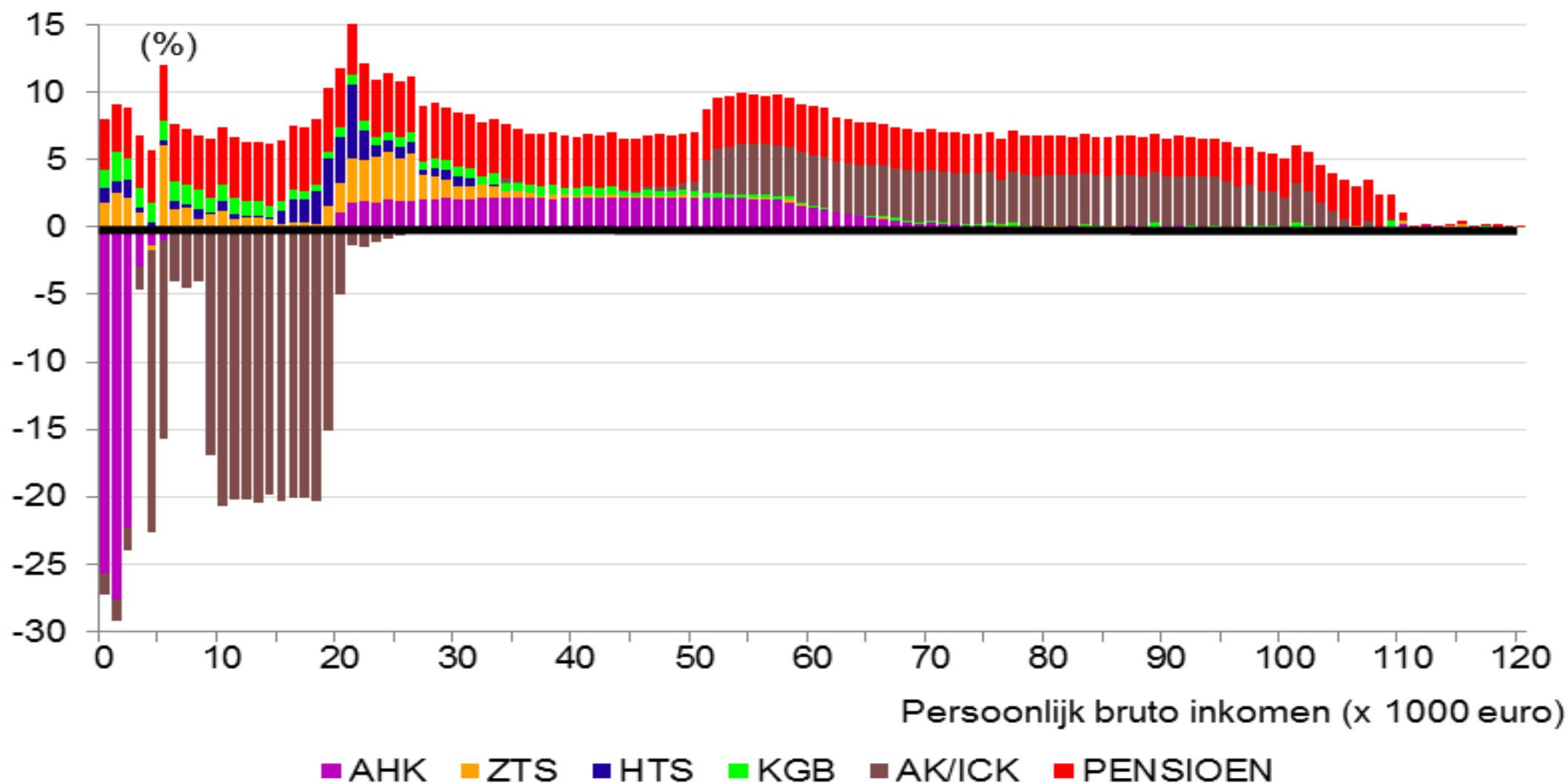
Figuur 2: Gemiddelde marginale druk in de basis en in de variant met regeerakkoord in 2021

Ad 3 Gevolg: hoge marginale belastingdruk 2015 (= ongeveer RA)

Ad 3 Versluierde onderdelen marginale druk 2015 (erger RA)

Tussenconclusie

Inkomensverdeling

- Ongelijkheid in Nederland stabiel 1990-2014
- Herverdeling toegenomen (AOW, pensioenen, inkomensheffingen)

Belastingpolitiek

- Fiscale herverdelingsmachine op volle toeren om bestaande verhoudingen in stand te houden
- Veel inkomensafhankelijke regelingen → versluierde belastingheffing / hoge marginale druk

Regeerakkoord

- Illustreert in welke mate gesleuteld moest worden aan belastingstelsel via steeds fijnmaziger instrumentarium om evenwichtig inkomensbeeld te kunnen presenteren → steeds moeizamere route
- Dus: zolder opruimen. Belasting- en premietarieven zijn – gegeven de behoefte van de schatkist – hoger dan nodig, omdat tegelijkertijd een tegemoetkoming wordt gecreëerd (of verruimd) voor vrijwel ieder huishouden → onwenselijke en onhoudbare strategie

Ad 4 In welke mate mag belastingwetgever wel / niet discrimineren?

Belasting- en premiedrukverschillen varieert met inkomenshoogte en

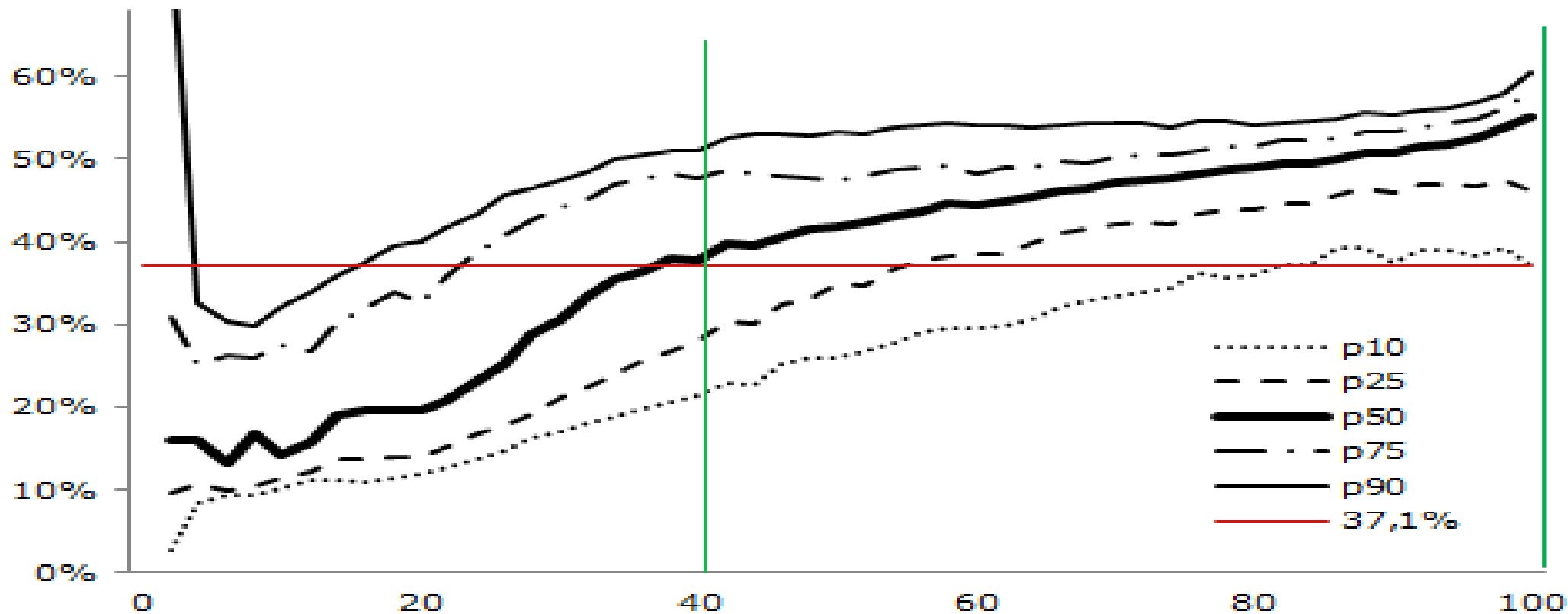
- leefvorm (alleenstaanden / samenwonenden)
- inkomensaanbreng partners
- huishoudensamenstelling (aanwezigheid van kinderen)
- leeftijd
- voorkeuren opvoeden kinderen (opvang)
- voorkeuren eigen woning / huurhuis
- arbeidsmarktstatus
- arbeidspatronen (eenverdieners, tweeverdieners)

Politici denken heel verschillend over fiscale discriminatie!

Ad 4 Mediane tax ratios

$$\text{Tax ratio} = \frac{\text{Primair - besteedbaar inkomen}}{\text{Primair inkomen}}$$

Bron: Caminada (2015)

€ 46.930 →
P10=21%
P50=38%
P90= 51%

€ 274.026 →
P10=37%
P50=55%
P90= 61%

Beleidspraktijk: In welke mate dienen inkomen en andere factoren een rol te spelen bij de bepaling van de hoogte van de belastingdruk?

Ad 4 Individu of huishouden? De wetgever hinkt op twee gedachten bij herverdeling

Huishoudensinkomen

- Volksverzekeringen
- Bijstand
- Toeslagen (zorg, huur, kinderopvang)

Individueel inkomen

- Werknemersverzekeringen
- Belastingstelsel

Economisch geen verschil of iets ‘belasting’, ‘toeslag’ of ‘uitkering’ wordt genoemd.

Standpunt: wetgever mag niet discrimineren tussen welke leefvorm of preferentie dan ook, bijvoorbeeld om samen te wonen, of kinderen te krijgen, of om te werken, of hoe ouders arbeid en zorgtaken onderling verdelen → veel regelingen afschaffen

Ad 4 Belastingeenheden: Huishouden of individu?

Leefvormneutraliteit

In welke mate mag de overheid zich bemoeien met de verdeling van werk- en zorgtaken tussen partners in een huishouden?

	Samenstelling huishouden			
	1	2	3	4
Partner 1	62,000	61,000	31,000	31,000
Partner 2	0	1,000	31,000	-
2 kids	0	0	0	-
Bruto	62,000	62,000	62,000	31,000
Netto	39,015	39,873	43,023	20,094
Idem, in %	62.9	64.3	69.4	64.8
Lb/Ib/pvv)	18,921	18,063	15,560	8,265
Tax ratio	30,5	29,1	25,1	26,7

Ad 5 Stroomlijnen en richten op lage inkomens

Heffingskortingen en toeslagen: **55** mld euro

Opbrengst belastingen en premies: **92** mld euro

Instrumenteel fiscaal beleid → stop onnodig rondpompen van gelden
vereenvoudig belastingstelsel en toeslagen → minder complex financieel
tweerichtingsverkeer schatkist – burgers

Tarieven IB bijna **dubbel zo hoog** als nodig → fiscale balansverkorting

Ad 5 Belastingmix

	x miljard	Per huishouden
A: Indirecte belastingen (#20)	78,3	10.140
- Omzetbelasting	46,3	
- Accijnzen	11,5	
- Autobelastingen	4,0	
- Milieubelastingen	4,9	
- Overig	11,6	
B: Directe belastingen (#6)	73,6	9.538
- Loon- en inkomstenbelasting *	49,9	
- Vennootschapsbelasting	18,5	
C: Premies volksverzekeringen *	42,1	5.447
D: Premies werknemersverzekeringen (w.o. ZVW)	57,1	7.395
Totaal (#28)	251,3	32.547
w.o. gecombineerde heffing op arbeidsinkomen *	92,0	11.914

Ad 5 Zolder opruimen: teveel anomalieën, 2016

	x miljard	Per huishouden
A: Belastinguitgaven (78)	18,9	2.444
-Indirecte belastingen (40)	9,6	
-Directe belastingen (38)	9,3	
B: Heffingskortingen (11)	42,3	5.483
C: Toeslagen (4)	12,4	1.600
D: Enkele andere grote posten	24,4	3.160
- Eigen woning (hypotheekrenteaftrek)	8,1	
- Pensioenen (box 1 - box 3)	13,3	
-Lager tarief LB/IB gepensioneerden	3,0	
E: Overig (15)	17,2	
Correctie voor dubbeltellingen	-3,2	
Totaal: 110 anomalieën	112,0	14.502

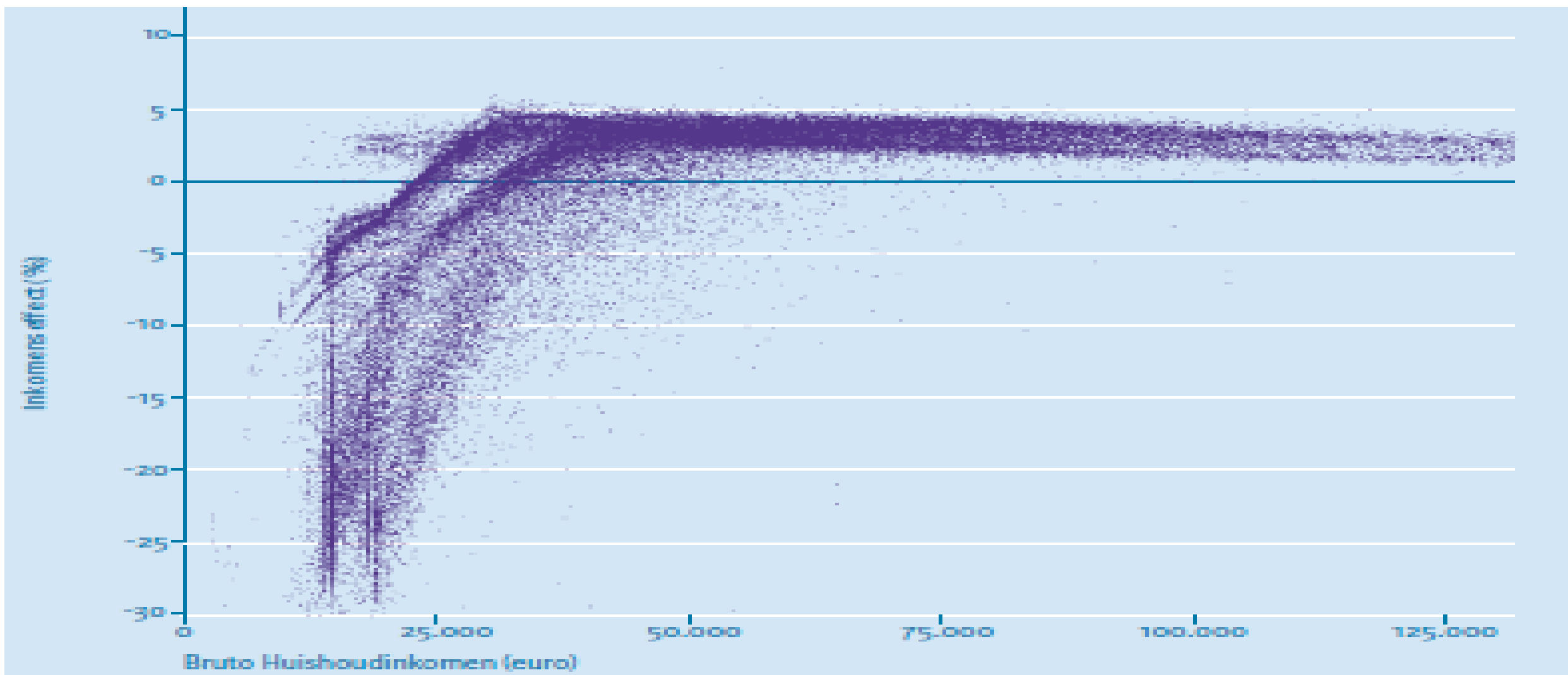
Ad 5 Toeslagencircus / richten op lage inkomens

	Budget (miljard euro)	# Huishoudens (x 1.000)	Aandeel huishoudens
Huurtoeslag	2,774	1.107	15%
Kindgebondenbudget	1,047	824	11%
Zorgtoeslag	4,855	3.628	48%
Totaal	8,676	6.316	
(#huishoudens met toeslag)		(4.589)	(61%)
Cie-Van Dijkhuizen (Huishoudenstoeslag)		3.651	49%
Idem, verplichte uitbetaling via zorgverzekeraar		1.405	19%

Bron: Commissie Inkomstenbelasting en toeslagen

Ad 5 Kunnen we *zonder* toeslagen? Nee

Figuur 5.2.1 Inkomenseffecten afschaffen toeslagen (exclusief kinderopvangtoeslag) in ruil voor lagere tarieven 1e en 2e schijf met 3,1%

Ad 5 Oplossingsrichting: viersporenaanpak

1. Maak helder onderscheid tussen stimulering arbeidsparticipatie en inkomensondersteuning.
2. Bundel alle instrumenten via een huishoudenstoeslag.
3. Dat leidt tot minder rondpompen van geld en gaat fraude tegen.
4. Betere afstemming tussen toeslagen en heffingskortingen.

Anomalie: koppeling toeslag aan belastbaar inkomen → merkwaardige uitkomsten

Concreet: zzp'er met een gelijk inkomen werknemer → flink hogere toeslagen

Reden: niet-draagkrachtgebonden aftrekposten (zelfstandigenaftrek, hypotheekrenteaftrek) werken door in toeslaginkomen.

Ad 5 Maak helder onderscheid heffing en ondersteuning

Participatiestimulerende belastingheffing

Individueel

Tariefstructuur

- Twee lagere tarieven
- Algemene heffingskorting

Voor werkenden

- Arbeidskorting
- IACK
- Kinderopvangtoeslag

Inkomens- ondersteuning

Huishouden

Instrumenten

- Zorgtoeslag
- Huurtoeslag
- Kinderbijslag
- Kindgebonden budget

Ad 6 Zelfstandigen

- Toenemende groep sociaal onbeschermd werkenden *mede het gevolg* van achterhaald fiscaal regime zzp-ers
- Grote groei aantal zzp-ers, ook in internationaal perspectief
- Fiscale bevoordeling (kleine) ondernemers vormt in toenemende mate een budgettair probleem: 3,5 miljard euro
- Fiscaliteit (wig) veroorzaakt schade aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Vanwege de vormgeving:
 - Armoede aan de onderkant
 - Solidariteit inkomensheffing onder druk aan de bovenkant
- Oplossing niet eenvoudig vanwege afruil van beleidsafwegingen → politieke economie

Ad 6 Quick scan

Personen met persoonlijk bruto inkomen x 1.000

	Totaal	Inkomen uit arbeid	Zelfstandigen
2000	11.622	5.927	804
2014	12.913	5.588	1.018
% mutatie	11%	-6%	27%

Data 2014. Bron: CBS IPO en eigen berekeningen

Arbeidsmarkt in beweging: van arbeidscontract naar zelfstandig ondernemerschap (substitutie).

Groei zelfstandig ondernemerschap grootste in Europa.

Ad 6 Afruil afwegingen arbeidsovereenkomst en zelfstandig ondernemerschap onderkant van de arbeidsmarkt

Verschillende disciplines; de volgorde der dingen ...

**Rechtsbescherming /
inkomensbescherming en
-verhoudingen**

**Visie op onderkant
arbeidsmarkt**

**Individualisering /
competitie op de
arbeidsmarkt**

**Fiscaal vriendelijk klimaat /
fiscale arbitrage /
instrumentalisme**

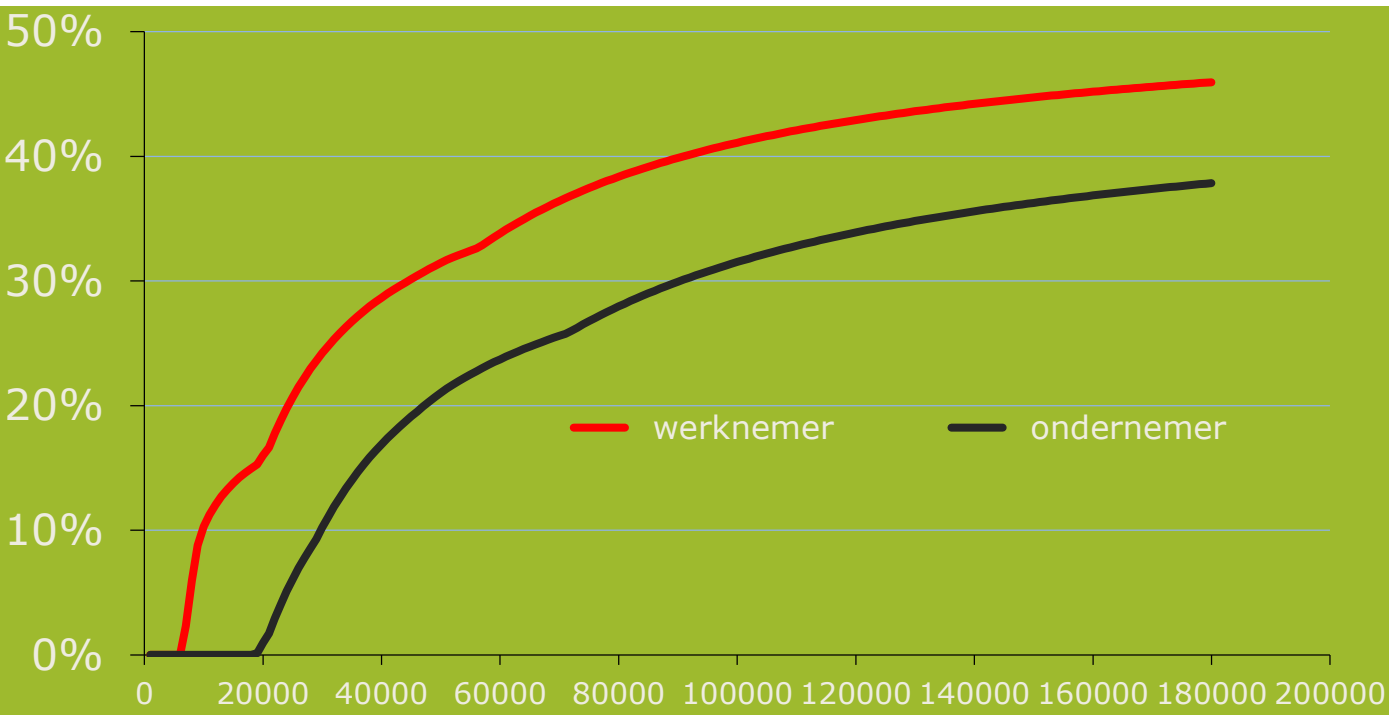
Complex arbeidsmarktprobleem (reikt verder dan fiscale weeffout)
= combinatie van gebrekkig functioneren arbeidsmarkt voor lage
productiviteit (hoge belasting- en premiedruk) + arbeidsrecht +
slecht gericht fiscaal instrumentarium.

Ad 6 Wig: doet veel kwaad aan de onderkant van de arbeidsmarkt

WIG =
- werkgeverslasten
- loonheffing ←
- premies sociale verzekering

- Geen gelijk speelveld voor lagere productieve arbeid; wel harde knip
- Relatief hoge loonkosten vaste arbeidsrelatie t.o.v. IB-ondernemer (zzp)
- Wél wettelijk minimumloon; geen minimum uurtarief
- Vanwege fiscale vormgeving:
 - Armoede aan de onderkant
 - Solidariteit inkomensheffing onder druk aan de bovenkant
 - Allerlei arbitragemogelijkheden → noodverbanden → hoge administratieve lasten en gedetailleerde wetgeving

Ad 6 Gemiddelde belastingdruk werknemer en IB-ondernemer

Gevolg:

- Eerste circa 22 mille blijft *louter voor zelfstandigen* buiten de inkomensheffing → 366 duizend
- Budgettair effect: 3,5 miljard = 300 euro netto per maand. Redelijk?

Klassen persoonlijk bruto inkomen x 1.000

	Inkomen uit arbeid	Zelfstandig
Totaal personen 2014	5.588	1.018
tot 12 000 euro	794	196
12 tot 18 000 euro	387	102
18 tot 24 000 euro	471	105
24 tot 35 000 euro	965	183
35 tot 50 000 euro	1.226	176
50 tot 75 000 euro	1.072	140
75 tot 100 000 euro	371	59
100 000 euro of meer	301	57
% < € 12.000	14%	19%
% < € 22.000	27%	36%
% > € 50.000	31%	25%
% geen IH	12%	36%

Ad 6 Fiscale weeffout (regime 2014)

- Algemene heffingskorting: 2.103 euro
- Arbeidskorting: 1.366 – 2.103 euro

- Zelfstandigenaftrek: 7.280 euro
- MKB-vrijstelling: 14% van de winst

Gevolg:

- Eerste circa 22 mille blijft *louter voor zelfstandigen* buiten de inkomensheffing → 366 duizend
- Budgettair effect: 3,5 miljard = 300 euro netto per maand. Redelijk?

Klassen persoonlijk bruto inkomen x 1.000

	Inkomen uit arbeid	Zelfstandig
Totaal personen 2014	5.588	1.018
tot 12 000 euro	794	196
12 tot 18 000 euro	387	102
18 tot 24 000 euro	471	105
24 tot 35 000 euro	965	183
35 tot 50 000 euro	1.226	176
50 tot 75 000 euro	1.072	140
75 tot 100 000 euro	371	59
100 000 euro of meer	301	57
% < € 12.000	14%	19%
% < € 22.000	27%	36%
% > € 50.000	31%	25%
% geen IH	12%	36%

Ad 6 Fiscale faciliteiten IB-ondernemers

	Aantal x 1.000 (2009)	Budgettair belang 2013, (mln euro)
Zelfstandigenaftrek	713	1.859
MKB-winstvrijstelling	718	1.170
Oudedagsreserve (FOR)	78	120
Startersaftrek	163	107
Stakingsaftrek	14	16
Aftrek voor Speur & Ontwikkelingswerk	1	8
Meewerkaftrek	27	7
Startersaftrek arbeidsongeschiktheid	1	1
Willekeurige afschrijving starters	40	8
Totaal ondernemersfaciliteiten	721	3.296

Ad 6 Knuppel in het hoenderenhok (1)

- Veel zelfstandigen met heel laag inkomen, dwz. onder de armoedegrens (< 12 mille) = 202 duizend
- Vaak kostwinners met partners en kinderen.
- Zelfstandigheid is belangrijk, maar zou enige sociale (zelf-) bescherming of sociaal libertair paternalisme niet zijn aangewezen nu zoveel marginale activiteiten partners en kinderen mee in de armoede trekken?
- Motor van de economie?
 - Bijdrage aan de economie is bescheiden = 3,5 mld
 - Veel zzp-ers blijven éénpitter

Ad 6 Knuppel in het hoenderenhok (2)

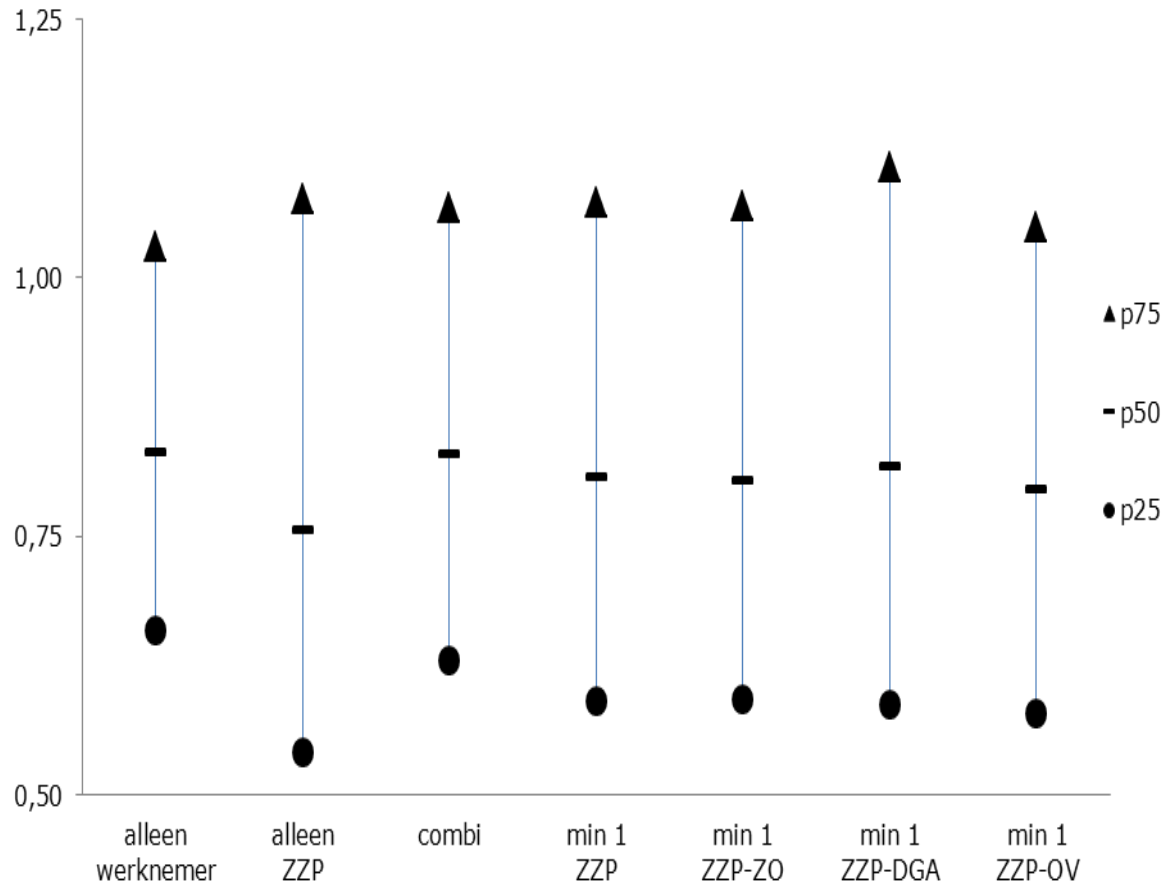
- Fiscale voordelen IB-ondernemers ondergraven belastingmoraal.
- Fiscale vormgeving: circa 22 mille blijft *louter voor zelfstandigen* buiten de inkomensheffing (= 2/3 modaal).
 - Druk inkomensheffing ZZP-er met €80.000 winst: 27%
 - Druk inkomensheffing werknemer met €80.000: 40%
- Fors fiscaal voordeel voor een omvangrijke groep van 366 duizend fiscaal vrijgestelden. Zij ontvangen later wel AOW.

Heterogene groep

- Economische argumenten voor lagere belastingdruk zelfstandigen
- Maar ongericht (generiek) inzetten fiscale instrumentarium werkt niet. Hoewel, met een schot hagel raak je altijd wel iets.

Ad 6 Toereikendheid pensioen

Spreiding bruto vervangingsratio's o.b.v. inkomen 2003-2012

Aandeel huishoudens met verwacht pensioen-inkomen lager dan 70% bruto huishoudinkomen

Sector	werknemer	zzp'er	verschil
Industrie	30	33	3
Bouw	23	36	13
Vervoer	38	43	5
Horeca	29	38	9
Zakelijke dienstverlening	33	46	14
Overheid	22	35	13
Gezondheidszorg	25	48	23
Alle huishoudens	31	43	12

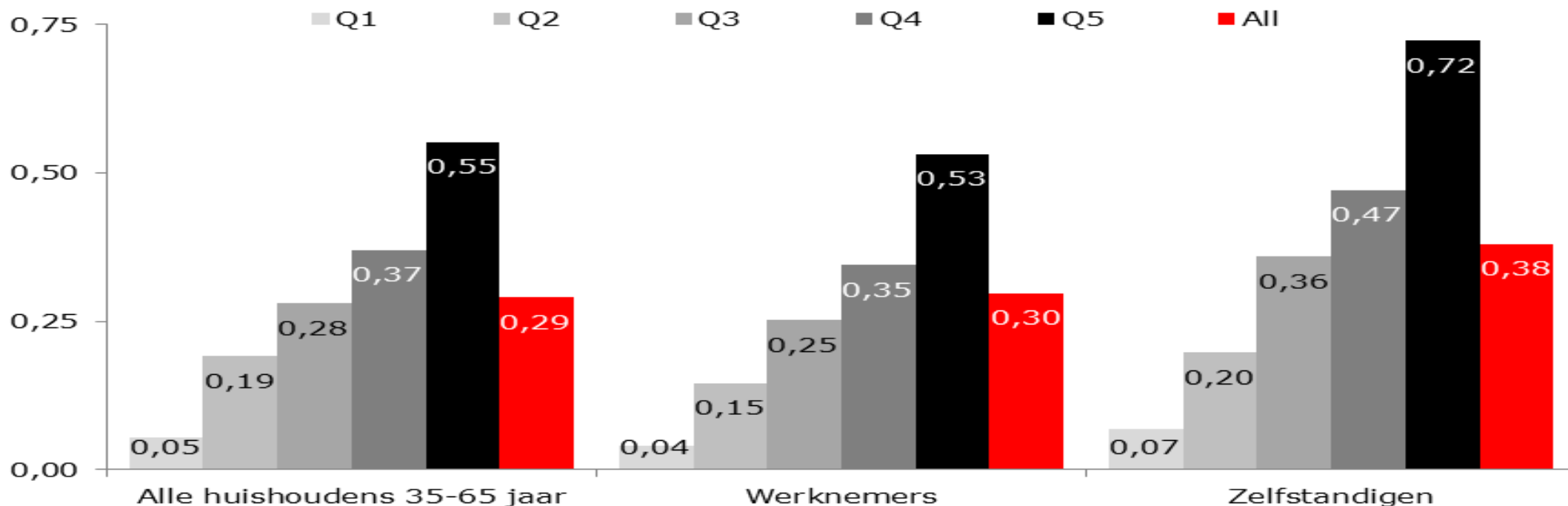
Ad 6 Toereikendheid pensioen

Bron: Goudswaard & Caminada (2017)

Decompositie mediane vervangingsratio werknemers en zelfstandigen

	AOW	Tweede pijler	Besparingen	Eigen woning	Tax	Totaal
Alle HH	0,39	0,31	0,07	0,09	0,19	1,05
Werknemers	0,36	0,34	0,06	0,09	0,21	1,05
Zelfstandigen	0,38	0,15	0,14	0,15	0,14	0,96

Aandeel huishoudens met vervangingsratio lager dan 70% bruto inkomen naar quintiel

Ad 6 Denkrichting voor beleid: sociaal libertair paternalisme

1. Zolang een wettelijk minimumloon van kracht is → een sociaal / moreel appél op minimum uurtarief voor ondernemers
2. Creëer gelijk speelveld voor lagere productieve arbeid:
 - Terugsnoeien fiscale faciliteiten IB-ondernemers
 - Verlagen belasting- premiedruk werknemers met laag inkomen
 - Daarbij denken aan doorwerking toeslagen
3. Verplichte sociale zekerheid ondernemers → sociaal paternalisme:
 - Pensioensparen: ja, want toereikendheid pensioenvermogen van veel ondernemers onder de maat (wel vaak eigen woning). Kortzichtigheid vereist overheidsbemoedienis.
 - Ziekte en arbeidsongeschiktheid: ??
 - Werkloosheid: nee

Probleem: Politici denken hier heel verschillend over

Ad 6 Regeerakkoord en Wet DBA

1. Uurloon < € 15/18 per uur bij langere duur (>3 maanden): arbeidsovereenkomst
2. Uurloon > € 75 per uur bij korte duur (<1 jaar): opt-out loonbelasting en werknemersverz.
3. Overig (tussen € 15/18 en € 75 per uur): zekerstelling via webmodule

Ad 1 Verstrekking. Stukloon en offerte totaalprijs? Civielrechtelijke gevolgen (cf. Cie-Boot)?

Ad 2 Acceptabel voor fiscale zaken. Civielrechtelijk (cf. Cie-Boot)?

Ad 3 Webmodule: eerder voorstel verworpen – te complex. Welke criteria? Systeem VK: zekerstelling niet altijd te geven! En dan?

- RA lost (fiscale) kern zzp-probleem niet op. Fiscale subsidie zzp via zelfstandigenaftrek en mkb-winstvrijstelling maakt arbeid in loondienst relatief ‘duur’ → oneigenlijk concurrentievoordeel zzp.
- Concurrentievoordeel zzp: zolang werknemers wél verplicht verzekerd zijn voor AO en pensioen.

Verder lezen – downloads via

www.economie.leidenuniv.nl

1. Caminada, Goudswaard & Been (2017), Neemt de inkomensongelijkheid in Nederland toe?, in: *Dynamiek op de Nederlandse arbeidsmarkt. De focus op ongelijkheid*, Den Haag, CBS.
2. Caminada, Wang, Goudswaard & Wang (forthcoming), Income inequality and fiscal redistribution in 47 LIS-countries (1967-2014), *LIS Working Paper Series*.
3. Caminada (2015), De tragiek van gefaalde ambities en gemiste kansen rond belastinghervorming, *Me Judice* 23 sept 2015.
4. Caminada & Stevens (2017), Instrumenteel fiscaal beleid ..., *Weekblad Fiscaal Recht*, 2 maart 2017.
5. Caminada & Stevens (2017), Blauwdruk voor belastinghervorming, *Weekblad Fiscaal Recht*, 11 mei 2017.
6. Caminada (2015), Keuzes voor een beter belastingstelsel 2.0, *Tijdschrift voor Openbare Financiën* 47(1).
7. Zwinkels, Knoef, Been, Caminada & Goudswaard (2017), Zicht op ZZP pensioen, *Netspar Industry Series* , te verschijnen.
8. Goudswaard & Caminada (2017), Pensioenen voor zelfstandigen. In: Kremer, Went & Knotterus (red.), *Voor de zekerheid. De toekomst van flexibel werk en de moderne organisatie van arbeid*, WRR-Verkenning nr. 36, Den Haag.
9. Caminada (2017), Fiscale balansverlening, *TPEdigitaal* 11(3): 30-38.
10. Alfrink, Boot, Caminada et al (2016), De invloed van de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt voor het arbeidsrecht (H9). In: Houweling & Sprengers (red.), *70 jaar VvA: einde van het begin*. Reeks Vereniging voor Arbeidsrecht nr. 44.